

A kenderfonógyár rekonstrukciója

A Kenderfonó- és Szövőipari Vállalat, mint ismeretes, szegedi nagyvállalatként jött létre az ipar átszervezésekor. Azért helyezték központját Szegedre, mert fonodai és szövői tekintetben egyaránt ez a város az ország rostipari kenderfeldolgozó iparának fővárosa. A közelmúltban megrendezett rostipari vándorgyűlésen is nagy hangsúlyt kapott a kenderfeldolgozás helyzete és fejlődésének lehetősége. Bérczi Istvánnak, a kenderfonógyár főmérnökének előadása az idén befejezésre kerülő kenderfonógyári rekonstrukcióról számolt be a szakembereknek, *Marcheschi* Károly, a Rostkikészítő Vállalat igazgató-főmérnöke szintén erről a kérdéssről tartott kiegészítő előadást.

Mostani összeállításunk az 6 előadásuk alapján mutatja be Szeged egyik legrégebbi üzemének újjászülését, a rekonstrukció végrehajtásának műszaki és gazdasági összetevőit.

1

A rosnövényeket először meg kell termelni, azután ki kell készíteni ahhoz, hogy meg lehessen fonnai, majd szőni. A hazai kendertermelésnek nagy múltja van, s az is köztudott dolog, hogy a nálunk termő kender jó minőségű, megfelelő alapot szolgáltat a kenderipar számára. A rostikikészítő üzemek rekonstrukciója már az ötvenes években megkezdődött, az áztatásban, tilolásban, kőkikészítésben, modernebb, termelékenyebb módszerekre tértek át. A kenderfonodák korszerűsítése azonban meglehetősen hosszú ideig váratott magára.

A késedelem több okra is visszavezethető. A szakemberek körében nem volt ritka az a nézet sem, hogy a kenderipar már „lefutott” iparág, nincs jövője, mivel a műanyagok egy része képes helyettesíteni a fonalak és szövötteket is. Az olasz kenderfeldolgozás visszafelépítése minden esetre főként emiatt következett be, e szélsőséges álláspontnak mégsem lett igaza. Mások a pamutipar óriási fejlődésében látták azt a konkurenciát, mely feleslegessé teszi a kenderipar rekonstrukcióját. Előttük is különböző nyugati példák lebegték a felett, hogy figyelembe vették volna a hazai körülmények és a világpiaci viszonyt. A késedelem harmadik okának azt hozhatjuk fel, hogy korábban nem igen lett volna mivel felszerelni a kenderipart, ugyanis az itt használatos géptípusok fejlesztése egy időben megkezdődött. Magyarországon sohasem honosodott meg a kenderfeldolgozó gépek gyártása, a Szovjetunióban inkább lenipari gépeket szerkesztettek, a nyugat-európai országokban pedig nem fordítottak túl sok gondot a múlt évtizedekben rostipari gépek konstruálására.

A hazai kenderfeldolgozás korszerűsítése mégis szükségesnek és előnyösnek mutatkozott. A magyar kender a világpiaci rangsorban közvetlenül az olasz után következik, a magyar kenderfonóiparnak minőség és mennyiség szempontjából is megvan a nyersanyagbázisa. A kenderért nekünk kell devizát adni, sőt, az olasz kendertermelés csökkenésével az eddiginél sokkal nagyobb lehetőségünk nyílt exportra. A rostikikészítő üzemek rekonstrukciójával lehetőség nyílt a feldolgozás fejlesztésére is. A tapasztalat bebizonyította, hogy a műanyagokkal ugyan lehet helyettesíteni a hagyományos rosttermékeket, de teljes egészében pótolni nem lehet. A magyar kenderfonóipar termékei iránt az érdeklődés egyre fokozódik, s évről évre új vásárlók jelentkeznek. Az is igen lényeges szempont, hogy a kenderikkék kitűnő „devizatermelők”. Végezetül azt is meg kell alapítani, hogy a gépgyártás tekintetében megszűnt az egyhelybentopogás, s most már megfelelő számú modern gép áll rendelkezésre, a rekonstrukcióhoz.

A szegedi kenderfonógyár gépparkja általában 60–70 éves volt, alig akadt közöttük olyan, amelyik a harmincas évekből származott. Amikor az illetékesek végül elhatározták, hogy felújítják ezt az üzemet, az a cél vezette őket, hogy elsősorban a géppark kicserélésével, új, nagyteljesítményű gépsorok beállításával érjék el a munka termelékenységének növelését és a fonalak minőségének javítását.

2. Beruházásaink tervezésének egyik lényeges elve, hogy a lehetőségek szerint a rendelkezésre álló összeg nagyobbik felét gépek beszerzésére fordítsuk, és csak kisebbik részét használjuk fel építkezés céljára. A kendergyár rekonstrukciójánál ez az elv, bátran mondhatjuk, messzemenően érvényesült. Természetesen elkerülhetetlen volt az építkezés is. Az új és részben a régi fonógépek számára egy igen korszerű, 1500 négyzetméteres alapterületű fonócsarnok épült. Ez a fonócsarnok tulajdonképpen zárt termos, amelyben a külső időjárás ingadozásokat a minimálisra lehet redukálni. A belső klímát porelszívó, hőmérséklet- és légnedvesség szabályozó berendezés biztosítja. Átalakították a régi nagy fonócsarnokot is, amely a gyár fonógépeinek többségét foglalja magában. Itt egyrészt kicserélték az elavult fűtőket, másrészt szintén nagyteljesítményű klíma- és porelszívó berendezést szereltek fel.

3. Látásból nem közvetlenül a termelést szolgálta még egyhánány építkezés. Több-szintes nyersanyagraktárt építettek, melyben az anyagmozgatást is újszerű elrendezés alapján, felfelé lifttel, lefelé csúzával oldották meg. Azzal, hogy a gyár területére került a nyersanyag-raktár, fuvar költségét lehet megtakarítani és mivel hozzáférhetőbb az anyag, könnyebb a válogatás, a fonástechnológiát is meg lehet javítani. A raktár 110 vagon rost befogadóképességű.

4. Szükség volt transzformátor, olajtároló, kapcsolóház és egy toldaléképítési építé- sére is, melyben előkértol- gépeket állították fel. A rekonstrukcióhoz tartozott a gőztápvázlatok felépítése is. Mivel a gyár kazántelepe már elavult, a gőz bevezetése feleslegessé tette ennek felújítását.

5. A beruházás jellege tulajdonképpen gépi rekonstrukció, melynek célja a gyár kapacitásának növelése volt. A gépi rekonstrukciót nagy körültekintéssel készítették elő. Szakemberek utaztak tíz európai országba, hogy azt ott gyártott gépeket helyszínen tanulmányozzák. Figyelembe kellett venni azt is, hogy a beszerzendő gépek még sokáig, az esetleg felmerülő új igényeknek is megfeleljenek. Tehát ha kell, műanyagot is lehessen rajtuk feldolgozni, elsősorban mégis a hazai kender feldolgozására legyenek alkalmasak.

Végül úgy határoztak, hogy a beruházás sikerét

leghatékonyabban az úgynevezett végfonógépek cseréje biztosítja. Nem lehetett mellőzni természetesen a devizális problémákat sem. Számos variáció kidolgozása után a következő géppark került megvásárlásra: 20 szovjet gyártmányú kis helyi- igényű nyújtógép, kannaforgatóval és szalagörrel; 11 angol csigás végnyújtó; 2 nyugatnémet nyújtószabályozós nyújtógép; 5 szintén nyugatnémet száraz-gyűrűsfonó, melyeken egyforma fonalszá- számú szalag, igen egyenletes fonál állítható elő; 21 kétféle méretű angol gyárt- mányú gillfonógép. Ezek kö- zül 18 teljesen egyforma; 6 angol gyűrűs-vizesfonógép és 1 angol apron-fonógép.

A rekonstrukció 100 millió forintos beruházásából 60 millió forintot fordítottak gépek beszerzésére. Az új gépeknek nagyrészt a múlt évszázadból való öreg fonó- gépek adtak helyet.

6. A beruházás előkészítése- kor természetesen kiszámít- ották azt is, hogy a gépek cseréje, a klímaberendezések felszerelése milyen hasznot hoz. E szám adatok szerint a kenderfonógyár termelése a fonalak súlyát tekintve 30, a fonalak számát tekintve 70 százalékkal emelkedik. A termelés növekedése az or- sósám és az egy orsóra jutó végeredményben 8 és fél- ezer fonóorsóval rendelkezik az újjászülött kendergyár. A termelés tehát elsősorban nem az új orsók beállításá- val növekszik, hanem az egy orsóra jutó termelés nagyob- bodásával áll elő. A gépi termelékenység javulását je- lentli az is, hogy az egy fő által kezelt orsók száma is sokkal nagyobb lesz az ed- diginél.

7. Talán még nagyobb ered- mény az, hogy a korábbinál finomabb, vékonyabb fonala- kat tudnak majd gyártani, melynek következtében a szövői cikkek súlya csök- ken. Vagyis: ugyanannyi nyersanyagból több végter- mék állítható elő. Az átlag finomsági szám közel 40 szá- zalékkal magasabb a bázis- hoz viszonyítva. Ha csak ré- gi gépek változtatlan típusait szerelték volna be, mint új gépeket, már az is javított volna a termékek minősé- gén. Mivel azonban korszerű gépeket vásároltak, a minősé- g több összetevőből érve- nyesül.

A tejútrendszer és földünk állatvilága

Dr. Gotthard Richter, a Berlini Tudományos Akadémia Heinrich-Hertz Intézeté- nek kutatója rendkívül érde- kes hipotézist állított fel a Galaxis spirálkötőjeinek ke- letkezése és a földi állatvilá- g kialakulása között.

A csillagász négy éven ke- resztül módszeres megfigye- léseket végzett és új modelle- dolgozott ki a tejútról. Ma- gyarázata szerint a spirálkö- tők nem csillagok és gáz felhalmozódásából állnak, hanem lényüket tekintve olyan hullámok, amelyek az interstelláris gázokon átha- tolnak és mindenkor helye-

Miért csak most?

Kevés építkezés, sok gép

Technológia és minőség

Gazdasági kihatások

A rostfeldolgozás jövője

A beruházás komoly ré- szét képezik a porelszívás és a klíma megjavítását szol- gáló új légtechnikai beren- dezések, melyek arra hiva- tottak, hogy a porképződés- sel járó kenderfonás munká- járt olyan körülmények kö- zött végezzék a dolgozók, melyek nem ártalmasak egészségükre. Amellett azon- ban az is lényeges, hogy a nagyon higroszkópikus ken- der nyersanyagot ezek a be- rendezések olyan kondíciójú levegőben tartják, melyek a feldolgozás szempontjából a legalkalmasabbak: kevésbé szakadnak a fonalak, jobb a minőség.

8. Az elmondottak követke- ztében a kenderfonógyárban nagymértékben csökkentni fog a termékek előállítás- i költsége. A beruházási pro- gram elkészítésének időszaká- ban érvényben levő árakkal és költségvetéssel számítva 30 millió forinttal csökken- nek a ráfordítási költségek. Az anyagok költsége kisebb részt képvisel ebben, a na- gyobbik rész a munkabér- költségek alakulására jut, ami azt mutatja, hogy első- sorban a termelékenység ja- vul a rekonstrukció által.

9. A gazdaságos, termelékeny munka mellé még hozzá számíthatjuk a rekonstruk- ció többi kihatását is. Azt például, hogy a volumennö- vekedés elsősorban export- ciklokat szolgál majd, az ed- diginél nagyobb mennyiségű kenderfonalat és szövötte- tünk eladni külföldön, első- sorban tőkés piacokon.

10. Már említettük, hogy so- kat vitatott kérdés szakkö- rökben: van-e jövője a ken- deriparnak? Erre a vitára maga az élet adta meg a feleletet: van. A kenderipar fejlesztését megkezdte, a rostikikészítés rekonstrukció- ja után sor kerül a fonodák, sőt, újabban a szövői- dék felújítására is. A re- konstrukcióval egyidőben megérezt az idő a technol- ógia felújítására is. Ezt első- sorban a kikészítésnél kell kezdeni. Ma már foglalkoz- nak a kenderrostok vegyi feltárással, egy új típusú rostnyersanyag előállításával, amely kiinduló pontja lehet a fonodákban honos technol- ógiák fejlesztésének is, a nyers rostok előfonalozásá- nak, a fonálvékonyításnak. Kenderiparunk nincs elma- radva más országokhoz ké- pest, sőt, kezdeményezés te- kintetében élünk járunk. Sok külföldi szakember látogat el hozzánk azzal a céllal, hogy tanulmányozza ezt az iparágat, s hasznos tapaszta- latokat vigyen magával. A szegedi kenderfonógyár sem maradhat ki a jövőben ezek- ből a látogatásokból.

Mit láthatunk a mozikban?

A fővárosi és vidéki mo- zik szeptemberben annyi filmújdonasgot mutatnak be, mint a nyár három hónap- jában együttvéve. Az új fil- mek között több olyan is szerepel, amely fesztiváló- kon nagy sikert aratott, és felújításra kerül több régeb- bi — néhány évvel ezelőtt pergetett — játékfilm.

A béke első óráiban ját- szódik az új, szinkronizált lengyel film, A szabadság első napja, amelyet Kruczkowsky drámájaként néhány évvel ezelőtt magyar színpa- don is bemutattak. A méltán sikerre számító filmdrá- má — a megtörtént lélektani problémáját boncolgatja — Aleksander Ford rendezte, ő volt a rendezője annak ide- jén a monumentális Keresz- tessek című kétrészes színes történelmi filmalkotásnak is.

Bulgária felszabadulásá- nak évfordulóján mutatják be a múlt évi cannesi film- fesztiválon nagy sikert ara- tott A baracktolvaj című bolgár játékfilmet.

Bolondos történet címmel vetítik a mozik Karel Zem- mannak, a Münchausen bá- ró rendezőjének új csehszo- vák filmjét, amelyben a já- tékfilm-elemeket trükkös, rajzos megoldásokkal kom- binálja és teszi érdekessé. Ungancsak csehszlovák alkotás az Előttünk jártak című film, amelynek hősei a má- sodik világháború sokat szenvedett fiataljai, a náci kényszermunkára hurcolt ál- dozatai. Hasonló témájú a jugoszlávok új, megrázó filmalkotása, az Ötödikesek voltak.

Új vietnami filmet is be- mutatnak a mozik szeptem- berben, a Vietnam Demok- ratikus Köztársaság kikiáltá- sának évfordulója alkalmából. Az Emlékezés cselek- ménye az ötvenes években játszódik a francia gyarma- sítók elleni háborúban. Hősnője egy falusi szülész- nő, aki a családjának sze- retne élni, de az események sodrában forradalmárrá vá- lik.

Barátságos hajvágást kérek!

Ott áll a kisz a papírbolt mellett, a ráérő fodrá- szok állnak az ajtajában. Látom én, hogy a nő idegenforgalom szemlélésében za- varom meg őket, de annak is tu- datában vagyok, hogy nyíratkozá- som immár ha- laszthatatlan. Er- gő: betérek.

Sajnos, ambi- ciózus fiatallem- ber kezébe ke- rülök. Az az am- biciója, hogy mi- előbb „túl legyen” rajtam. Úgy kell nekem, ha kisza- kitottam szabad merengésből! Már ahogy a fe- jemet „belökdösi” a megfelelő tar- tásba, az sem sok jót ígér. Aztán rákezd a fésűvel. Az éles fogak fáj- dalmasan karis- tolnak, karmol- nak, hasítanak, felfelé „értelmez- te” az én lendü- letes fodrázom.

Szeptemberben kerül sor Dumas regénye, a Fekete tulipán filmváltozatának be- mutatására. Az olasz—fran- cia—spanyol koprodukcióban készült színes romantikus- kalandos történet rendezője: Christian Jaque, főszereplő- je: Alain Delen.

Négy elbeszélést négy fia- tal olasz rendező filmesített meg Nehéz szerelem gyűjtő- címmel. A történetek külö- nös kalandokat állítanak a nézők elé szellemesen és mű- vesien.

Két új magyar film ke- rül a nézők elé. A Vízvá- rosi nyár című kétrészes tv- film egész estét betöltő film- ként kerül a mozikba. So- kan emlékeznek még Hor- vath Márton munkásságá- ra, a témájú szép történetére, amelynek rendezője Fábri Zoltán, főszereplői: Péger Antal, Nádasy Myrtil, Vég- vári Tamás és Fonyó Jó- zsef.

A Patyolat-akció új zenés magyar filmvígjáték Gyula Gaál János zenéjével, Fejér Tamás rendezésében. A film zenészámai a leg- népszerűbb magyar tánce- neszerzők írták, főszerepeit pedig népszerű fiatal művé- szek alakítják.

Egy műsorban két doku- mentumfilm szerepel a Tá- voli világ című szovjet film- ben. Az egyik film Tanga- nyikát, a másik pedig Ausz- ráliát mutatja be érdekesen, izgalmasan, megismertetve a nézőket a messzi világgrésze- ken élő emberek városaival, az őserdővel, a számunkra idegen életmóddal, szokások- kal.

Felújítják a mozik szeptem- berben a Nincs irgalom című olasz filmet, amely egy néger katona és egy fehér leány tragikus szerelmét mondja el a nézőknek. Ren- dezője: Alberto Lattuada, főszereplője pedig a nálunk is jól ismert Folco Lulli.

Leoncavallo szép operája, a Bajazzók olasz filmválto- zatát sok év után újra be- mutatják vidéki és fővárosi filmszínházaink.

V. A.

műszaki anyagismerettel

rendelkező szegedi lakost, anyagbeszerző- és anyag- gazdálkodási munkakörbe.

„Ipari nagyvállalat 4666” jelígre a szegedi Hírdetőbe.

x S 4666